

Labyrint/ vestibulærsansen

- Sidder i det indre øre og er hovedbalancensansen.
- I buegangene er der væske. Når væsken bevæger sig, påvirkes nogle små sansehår i bunden af buegangene. De fortæller hjernen om bevægelsen. Hastighed, retning m.m.
- Sækkene hjælper hovedet med at bestemme hvor lodret er.

Tegn på, at vestibulærsansen ikke er tilpas udviklet hos barnet

- Barnet undgår vilde lege, hvor hovedet skal i bevægelse.
- Barnet deltager ikke aktivt i fælles lege, fx sanglege.
- Barnet falder tit over små ting.
- Barnet ramler tit ind i de andre børn, eller går ind i ting.
- Barnet har dårlig balance.
- Barnets øjne er langsomme til skifte fra ét fokuspunkt til et andet. Evt. problemer med at lære at læse.

Hvordan kan vi hjælpe barnet med at udvikle vestibulærsansen

- Barnet skal gynes flere gange dagligt. Siddehængeskøjler er gode træningsredskaber, da hovedet kan komme ud i flere forskellige retninger.
- Tumble med barnet fx vende det på hovedet.
- Snurre barnet rundt på kontorstolen, og lad dem selv snurre hinanden rundt.
- Sørg for at barnet er aktivt, så meget af dagen som muligt. Dog skal der også være stille stunder, hvor sansen får mulighed for at bearbejde indtrykkene.
- Lyt til barnet og kig på dets signaler. Der må ikke overtrænes, og barnet har altid ret til at sige fra.
- Sørg for gode legemiljøer ude og inde, hvor der er mulighed for at børnene selv kan stimulere sig i alle planer. Fx koldbøttestativer, forskellige gynger, træer man kan klatre i, bakker man kan trille ned af, cykelbaner med bakker op og ned osv.

Føle/taktilsansen

- Taktilsensens sanseorganer sidder placeret overalt i huden.
- Et barn, som ikke kan lide berøring benævnes ofte som taktil sky.

Tegn på, at taktilsansen ikke er tilpas stimuleret hos barnet

- Tøjet kradser altid, og mærker skal klippes af tøjet.
- Barnet vil ikke tage flyverdragt på, fordi det hele irriterer.
- Barnet trækker sig fra leg, hvor fysisk kontakt indgår.
- Barnet kan ikke lide at få beskidte hænder.
- Barnet opleves ofte som kræsnt og vil ikke smage på nyt mad.

To typer af børn:

- Barnet som reagerer voldsomt overfor de andre børn, fx slår sparker, kradser osv. Barnet er altid i gang, og har svært ved at koncentrere sig. (Hyperarousal)
- Barnet som er sløvt, langsomt opfattende, roligt og træt. (Hypoarousal)

Hvordan vi kan hjælpe barnet med at udvikle taktilsansen

- Barnet skal have masser af berøring hver dag.
- Ikke alle børn har behov for samme type berøring;
 - *Det hyperaktive barn* har brug for hård og rolig massage flere gange dagligt.
 - *Det "sovende barn"* har brug for at blive vækket med opkvikkende massage flere gange dagligt. Fx kan vi gøre det meget lettere for børnene at få flyverdragt på, hvis deres taktilsansen er blevet stimuleret lige forinden, fx til samling.
- Barnet skal have lov til at blive beskidt og lege med vand og mudder.
- Barnet skal have lov til at føle på alt, hvad det oplever. Udtrykket "man ser med øjnene" er helt forkert!

Kinæsthesi/muskel- ledsansen

Kinæsthesisansen registrerer, hvilken spændingstilstand musklerne er i i hviletilstand (tonus). Må ikke forveksles med muskelstyrke. Er afhængig af vestibulær-og taktilsansen.

Eksempel på sansernes samarbejde

Et barn står øverst på en bakke og skal ned igen. Barnet vil mærke efter med labyrintsansen, hvor meget bakken skråner. Følesansen vil registrere om underlaget er fedtet, vådt eller tørt. De to beskeder vil blive sendt op til hjernen, som sender besked til kinæsthesisansen om, at der fx er tørt og 45 graders hældning. Kinæsthesisansen vil så sørge for, at musklerne spændes, så bevægelserne kan udføres.

Tegn på, at kinæsthesisansen ikke er tilpas stimuleret hos barnet

Der er tale om to typer af børn:

- **Lavtonusbarnet:**

Barnet er slapt og sløvt.

Barnet har dårlig balance og falder ofte.

Barnet er passivt, da det er anstrengende at udføre bevægelser, derved undgår de at bruge musklerne = svage muskler.

Barnet har dårlig mimik, og derved ofte dårligt sprog.

- **Højtonusbarnet:**

Barnet går meget stift og spænder op.

Barnet har dårlig balance og falder ofte.

Hvordan man kan hjælpe barnet med at udvikle kinæsthesisansen

Da kinæsthesisansen ligger over de to andre primærsanser, skal man altid sørge for at disse er stimulerende tilpas inden der arbejdes med kinæsthesisansen.

- Barnet skal bruge musklerne; hoppe, kravle, løbe, trille osv.
- Gå ture på ujævnt underlag fx skov og strand.
- Tumble med børnene.

Samarbejde om sansemotorik

Vi vil, at alle børn i dagtilbuddet får et godt afsæt til at udvikle sig og lære, og derved få et godt liv. Dette kan vi opnå i samarbejde med dig, når du også har viden om de grundlæggende behov hos dit barn. Derfor er det vigtigt, at du, som forældre, kender den store betydning stimulation af dit barns sanser har for dets udvikling.

Færdigheder er læring

Hvor drivkraften kommer indefra til udvikling af grundmotorik og grundlege hos normale børn, kommer inspirationen til at lære sig færdigheder udefra – fra det omgivende samfund.

Færdigheder er derfor ikke ens i alle kulturer, til alle tider og i alle sociale lag.

Idræt, sprog, læsning og cykling er eksempler på færdigheder. De varierer som bekendt fra kultur til kultur.

Al læring bygger på, at grundmotorikken er automatiseret, og at barnet har en rigdom af erfaringer fra grundlegens land. De grundlæggende motoriske bevægelser får først rigtig værdi, når barnet kan bruge dem klogt og hensigtsmæssigt i forhold til forskellige aktiviteter og konstant tilpasse og justere bevægelserne til skiftende omgivelser. Det er således ikke kun for kroppens og sansemotorikkens skyld, vi "slipper legen fri". Det er i høj grad også for at skabe det bedste fundament for al senere læring.

Den voksnes rolle

Børn har brug for sikre voksne, der tør slippe legen fri, voksne, der er aktivt til stede, gør en forskel og alligevel "blander sig udenom".

Sikre voksne er i denne sammenhæng voksne, som:

- Ved noget om børns sansemotoriske udvikling, om at færdes i naturen og som vil noget med det.
- Er gode til at iagttage og beskrive, hvordan børn løser forskellige motoriske udfordringer.
- Kan skabe et anerkendende miljø, hvor børn kan mestre på forskellige niveauer.
- Kan lege og tumle.
- Er åbne og lytter til børnenes idéer og initiativer, så børnene oplever, at de bliver vist tillid, bliver accepteret, har indflydelse og bliver taget alvorligt.

Voksne skal blande sig – udenom

Når legen slippes fri, skal de voksne give slip på styringen. De skal finde sig i ikke at være styrende og i stedet tage rollen som vejledere, trykghedsgivere, praktiske hjælpere og naturligtvis opdragere.

Problemer med de tre primære sanser kan give følgevirkninger som for eksempel manglende sociale erfaringer og indlæringsbesvær.

Den voksne må være tålmodig, skabe et tillidsfuldt miljø, hvor børnene ikke er bange for at begå fejl, og igen og igen må de voksne opfordre børnene til at afprøve mulighederne.

Opdragelse og læring kan ikke adskilles, og de voksnes personligheder, normer og handlinger har stor betydning for børnenes lyst, mod og vilje til at lege.

Børn er forskellige, og har forskellige forudsætninger.

Den voksnes vigtigste opgave er at blande sig udenom og samtidigt hjælpe børnene til at forstå og turde handle på egen hånd. Derfor må den voksne være et godt forbillede og optræde som en ligeværdig samtalepartner samt tage hensyn til, at børnene er forskellige og har forskellige forudsætninger. Det tager tid at lære.

(med uddrag fra "slip legen fri" af Anne Brodersen, Mads Brodersen og Max Rasmussen)